

Skolan blir faktiskt allt bättre – inte sämre

Fokus den 30 juni 2026

Få politiska områden har så lång eftersläpning mellan beslut och resultat som skolan. Beslutade läroplaner, betygssystem, lärarutbildningar och kunskapskontroller debatteras i realtid, men deras betydelse visar sig först när dagens elever blir vuxna och tar ansvaret för samhällets institutioner. Skolpolitiken handlar därför ytterst om vilket Sverige vi vill leva i om tjugo, trettio och femtio år.

Den bild som ofta ges av skolan är att den är ett hopplöst problemområde: fallande resultat, glädjebetyg, oordning, segregation och bristande likvärdighet. Mycket av detta har varit och är sant. Men utmaningarna skymmer en annan viktig sanning: svensk skola är på väg att förbättras. Många förbättringar som sker nu har sin grund i reformer som gjordes i början av 2010-talet.

Ändå har de partier som gjort mest för att vända utvecklingen haft svårt att få erkännande för att det faktiskt har vänt. Skälet är nog främst att de själva alltför länge talat som om krisen vore den enda berättelsen. Ett parti som vill vinna förtroende i skolfrågan måste tala klarspråk om problem, men också om framgångar, riktning och hopp om framtiden. Annars framstår man som förvaltare av ett misslyckande, fast man egentligen är arkitekten bakom en skolrenässans.

Länge byggde skoldebatten på föreställningen att tydliga krav och nationell uppföljning stod i motsats till bildning, kreativitet och jämlikhet. Det var en falsk motsättning. Elever med starkt stöd hemifrån kan ofta kompensera för en otydlig skola. Elever utan sådant stöd lämnas däremot ensamma om skolan inte visar vad som krävs, ger tydlig återkoppling och upprätthåller ordningen. En kunskapsskola är därför inte ett elitprojekt utan ett jämlikhetsprojekt. När läroplaner blir tydligare, betyg mer rättvisa, nationella prov tyngre och klassrummet åter en plats för undervisning, stärks särskilt de elever som har minst marginaler. De som saknar stöd hemifrån behöver en skola som inte sviker.

Svensk skolas problem i dag kan inte förstås utan att tala om migration och segregation. Resultaten är fortfarande svaga i många invandrartäta områden, där en hel del elever börjar skolan med sämre språkliga förutsättningar och mindre kännedom om hur systemet fungerar. Det är en stor pedagogisk och institutionell utmaning. Just därför är lösningen inte lägre krav eller mer relativism, utan större tydlighet, mer struktur och mer systematisk kunskapsuppföljning. När kunskapsmålen är tydliga är eleven mindre beroende av att föräldrarna kan tolka skolans osynliga koder. När betygen blir mer rättvisa blir det svårare för en elev att gynnas eller missgynnas av skolans kultur, rykte eller generositet. När klassrumsmiljön stärks får den elev som saknar studiero hemma en verklig chans.

Tecken finns redan på att utvecklingen går åt rätt håll. Resultat i internationella kunskapsmätningar har förbättrats jämfört med bottennivåerna i början av 2010-talet, särskilt bland elever med inhemsk bakgrund. Andelen högpresterande elever i matematik

och naturvetenskap har åter närmast sig tidigare toppnivåer. Samtidigt består stora skillnader. Slutsatsen är därför inte att reformlinjen har misslyckats, utan att den börjar fungera och måste fullföljas.

Ett betygssystem som inte uppfattas som rättvist undergräver skolans legitimitet. Om samma betyg betyder olika saker beroende på skola, huvudman eller lokal kultur, förlorar betygen sitt värde. Då straffas elever i skolor med stram bedömning, medan elever i mer generösa skolor gynnas. Om skolor kan konkurrera genom höga betyg snarare än genom verkligt lärande skapas fel drivkrafter i hela systemet. Därför är skärpningarna av betygssystemet och den externa valideringen centrala. Dåliga skolor måste avslöjas. Skolor ska bedömas efter om eleverna faktiskt lär sig det de har rätt att lära sig. När avvikelserna mellan nationella prov och slutbetyg minskar rör sig systemet i rätt riktning. När alla huvudmän tvingas förhålla sig till samma verklighet ökar rättvisan.

Det förändrar också friskoledebatten. Problemet är inte att skolor kan drivas i annan form än kommunal. Problemet är att vissa aktörer har kunnat kombinera offentlig finansiering med svag kvalitet, bristande transparens eller generösa betyg. Lösningen är inte att misstänkliggöra varje icke-kommunal skola eller göra vinst till den avgörande moraliska skiljelinjen. Den avgörande frågan är om skolan levererar goda, externt validerbara kunskapsresultat under rimliga villkor?

Om svaret är ja är vinsten inte huvudproblemet. Om svaret är nej ska skolan inte fortsätta som tidigare. Stark kunskapskontroll, likvärdiga betyg och tydliga kurs- och ämnesplaner fasar ut oseriösa aktörer mer träffsäkert än symbolpolitik. Ingen ska kunna konkurrera med glädjebetyg, locka elever med enkla vägar till höga meritvärden eller dölja bristande undervisning bakom förförisk marknadsföring. Skolor som visar starka resultat och ger elever goda livschanser är värdefulla tillgångar, oavsett driftsform.

Här finns möjligheten att formulera en ny berättelse. Inte en defensiv berättelse om att allt är dåligt, utan en berättelse om att Sverige efter många problemår nu bygger en av Europas starkaste skolor. Den berättelsen är trovärdig just därför att den inte förnekar problemen. Den erkänner segregation, svaga resultat, tidigare betygsinflation och bristande likvärdighet. Men den visar också att problemen kan lösas med de reformer som riksdagen nu beslutat: läroplaner med tydligt kurs- och ämnesinnehåll, rättvisa betyg och meritvärden, studiero, ansvar, valfrihet med kvalitet och kompromisslös uppföljning. Med dessa reformer blir dåliga skolor, oavsett driftsform, avslöjade. Då minskar behovet av detaljregleringar om vinst och utdelningar, samtidigt som alla skolor får starka incitament att konkurrera genom höjda kunskaper.

Det politiska värdet av dessa insikter om skolan är stort. Inget parti kan vinna framtiden genom att låta som om svensk skola är bortom räddning. Men om berättelsen är att de första stora reformerna är genomförda och trots kompakt motstånd så fullföljs nu arbetet, då blir skolan ett politiskt trumfkort och ett bevis på ansvarstagande. Frågan om friskolor engagerar, men får inte sluka hela skoldebatten. För de flesta föräldrar och elever är frågan inte huvudmannens juridiska form, utan om skolan är bra eller inte. Kan mitt barn läsa

ordentligt? Får eleverna studiero? Är lärarna kunniga? Sätts betygen rättvist? Leder utbildningen till verkliga kunskaper?

En skola som höjer kunskapsnivån, särskilt för elever som annars riskerar att halka efter, är inte bara en social reform. Den är en ekonomisk framtidsinvestering av enorm omfattning. Sveriges framtida välstånd avgörs i hög grad av kvaliteten på den generation som nu går i skolan. Det är de som ska bära välfärden, utveckla företagen, försvara rättsstaten, forska fram ny teknik och hantera ännu okända samhällsproblem. Varje förbättrad skolklass stärker därför Sveriges produktionsförmåga, innovationskraft och demokratiska stabilitet.

Om reformerna fullföljs fortsätter svensk skola att avlägsna sig från den krisbild som fortfarande dominerar det offentliga samtalet. Det blir en skola där kunskap står i centrum, läraren har auktoritet, betyg betyder något, elever med svag bakgrund får verkliga chanser och valfrihet kombineras med hårda krav. Det blir en skola som sätter en ny europeisk standard.

Politikens uppgift är att fatta beslut men också att formulera framtiden. Våra skolpolitiker borde därför tala om skolan med större självförtroende. De borde säga: ja, svensk skola har haft djupa problem. Ja, mycket återstår. Men reformerna fungerar, riktningen är rätt och vi tänker fullfölja arbetet. Den svenska kunskapsskolan är på väg tillbaka, starkare och mer resultatinriktad.

Det parti som formulerar den berättelsen med trovärdighet och framtidstro kan göra skolfrågan till en offensiv kraft i svensk politik. Skolan är inte ett problem bland andra. Skolan är nyckeln till frihet, jämlikhet, integration, ansvar och välstånd.

Magnus Henrekson